

EGP / Norveški grantovi: Fond za aktivno građanstvo

Hrvatska

Sažetak izvješća o savjetovanju s dionicima

UVOD

Savjetovanje s dionicima za Fond za aktivno građanstvo u Hrvatskoj održano je 21. svibnja 2019. godine u Zagrebu (9.30 - 16). Cilj savjetovanja s dionicima bio je okupiti relevantne dionike iz različitih podsektora civilnog društva kako bi produbili razumijevanje potreba i problema, razmislili o načinima rješavanja identificiranih izazova u Hrvatskoj i ostvarili utjecaj kroz Fond u prioritetima Programa i specifičnim područjima od interesa i podrške. Cilj je također bio upoznati dionike s Fondom za aktivno građanstvo i njegovom glavnom svrhom i dizajnom.

SUDIONICI SAVJETOVANJA

Konzultacije s dionicima zajednički su organizirali Financial Mechanism Office /Ured za financijski mehanizam (FMO - Tajništvo EEA-a i Norveške potpore u Bruxellesu), kao programski operator i članovi konzorcija Upravitelja Fonda (FO) za Fond za aktivno građanstvo u Hrvatskoj; Zaklada Slagalica, Zaklada SOLIDARNA, Udruga za razvoj civilnog društva SMART i CNVOS, Slovenija.

160 hrvatskih organizacija civilnog društva (OCD) pozvano je da predstavlja sve regije Republike Hrvatske i OCD-e koji djeluju u područjima podrške Fonda za aktivno građanstvo, kao što su praćenje javnih politika, promicanje demokracije i ljudskih prava, volontiranje, aktivno građanstvo, uključivanje mladih, uključenost u zaštitu okoliša, rad s ranjivim skupinama i osobama s invaliditetom uključujući etničke manjine, branitelji, uključivanje Roma, ravnopravnost spolova, razvoj zajednice te mreže udruga i krovne organizacije.

Konzultacije u Zagrebu okupile su 39 predstavnika različitih OCD-a, koje rade u područjima podrške Fonda za aktivno građanstvo (vidi popis sudionika u Dodatku 2). Sudionici su došli iz različitih zemljopisnih područja: 48,7% organizacija bilo je izvan Zagreba; 23% iz istočne Hrvatske, 20,5% iz južne Hrvatske i 5% iz središnje Hrvatske. 25 sudionika bile su žene, a 14 muškarci.

Konzultacije s dionicima provedene su u dva formata - sastanak uživo otvoren za najviše 40 OCD-a i on-line konzultacije otvorene za svih 160 pozvanih organizacija. Ukupno 30 OCD-a ispunilo je anketu u zadanom roku. Ispitanici iz OCD-a dolaze sa 16 različitih lokacija u 11 različitih županija, od kojih je 10 iz Zagreba i 20 iz drugih dijelova Hrvatske, uključujući 8 s istoka i 5 s juga zemlje. Od 30 ispitanih organizacija civilnog društva, 29 su registrirane kao udruge, dok je jedna OCD „hibridnog oblika“ - kombinacija udruženja, socijalnog poduzetništva i centra za potporu poduzetništvu i lokalnom zapošljavanju. Izvještaj o provedenom on-line savjetovanju sa dionicima Fonda za aktivno građanstvo Hrvatska dostupan je, isključivo na engleskom jeziku, [ovdje](#).

PLAN RADA I PROCES

Dokument za raspravu (vidi Aneks 3) s pozivom FO-a, koji daje kratak pregled prijedloga Upravitelja Fonda u pogledu relevantnosti, opravdanosti i fokusa Fonda za aktivno građanstvo, dostavljen je sudionicima prije sastanka dionika. Također su predstavljeni glavni izazovi kojima se treba baviti u okviru Programa i željeni učinci, o kojima se trebalo raspraviti u savjetovanju s dionicima. Dokument za raspravu također je pozvao dionike da razmisle o nekim otvorenim pitanjima u vezi s problemima u sektoru civilnog društva i mogućim načinima za njihovo rješavanje kroz nadolazeći Program (izazovi, uključivanje mladih, izgradnja kapaciteta i predložena rješenja). Sudionici su podijeljeni u 4 skupine prema učincima/području rada u jutarnjem dijelu i prema veličini organizacije (mala, srednja, srednja/velika i mreža) u poslijepodnevnoj sesiji.

Konzultacije su održane na engleskom i hrvatskom jeziku uz simultano prevođenje u jutarnjim satima i konsekutivno prevođenje u poslijepodnevnim satima. Ekspertni facilitator, uz podršku FO-a, vodio je cijeli dan prezentacije, grupnog rada i plenarnih sjednica. (Dnevni red sastanka je u Aneksu 4.) Sastanak je otvoren kratkim uvodom FMO-a i FO-a o Fondu aktivno građanstvo, organizacijama konzorcija, programskim područjima i učincima. Nakon svake intervencije uslijedile su kratke sesije pitanja i odgovora, koje su sudionicima pružile mogućnost za pitanja pojašnjenja prilikom svake prezentacije.

Tijekom jutra sudionici su paralelno radili u 4 skupine (jedna po učinku Programa). Osoblje FO-a sudjelovalo je kao zapisničari i moderatori grupnog rada, dobivši mišljenje i doprinos dionika za sljedeća pitanja:

- Individualno promišljanje o već uočenim izazovima i preprekama? (Učinci 1-4)
- Koje dodatne izazove / prepreke treba prevladati u Hrvatskoj kako bi se ostvario učinak? (Učinci 1-4)
- Gledajući na sve izazove (uključujući i nove), koje aktivnosti organizacije civilnog društva mogu poduzeti kako bi ih riješile? (Učinci 1-4)

Sve radne skupine pozvane su da razmisle o izazovima koje je utvrdio FO i prošire to s dodatnim izazovima u svakom učinku. Zapisani su i diskutirani svi novi izazovi kao i predložene intervencije. Volonter iz svake radne skupine predstavio je predložene intervencije, a FMO i FO imali su priliku postavljati pitanja i tražiti pojašnjenja novih izazova i/ili predloženih rješenja/intervencija.

Poslijepodnevna sesija bila je usredotočena na sljedeća pitanja:

- Kakve organizacijske potrebe imaju OCD-i u Hrvatskoj? (Učinak 5)
- Kako Fond za aktivno građanstvo može pomoći u rješavanju potrebnih organizacijskih kapaciteta? (Učinak 5)

U ovom dijelu sudionici su se usredotočili isključivo na izgradnju kapaciteta i njihove potrebe. Volonter iz svake radne skupine predstavio je predložene intervencije, a FMO i FO imali su priliku postavljati pitanja i tražiti pojašnjenja novih izazova i/ili predloženih rješenja/intervencija.

SAŽETAK NAGLASAKA SAVJETOVANJA

Učinak 1: Osnažena uloga civilnog društva za nadzor / zagovaranje skupina 1

Izazovi

1. **Neujednačeni i nedovoljni kapaciteti javnog zagovaranja i mobilizacije zajednice organizacija civilnog društva.** To je potaknuto i nedovoljnom otvorenošću javnih institucija, što je rezultiralo ozbiljnim deficitima u nadzoru građana nad javnim tijelima, posebice na lokalnoj razini.

2. **Ograničeni kapaciteti neovisnih medija i medija u zajednici kako bi se potaknuo aktivizam građana** u društvenim i javnim poslovima i približavanje OCD-a građanima, poslovnim subjektima i kreatorima politika. To uglavnom proizlazi iz neadekvatnog javnog financiranja neovisnih medija i medija u zajednici te neodgovarajućeg nadzora kvalitete medijske produkcije.

Dodatni izazovi identificirani tijekom grupnog rada:

3. **Nedostatak građanske svijesti, nerazvijena filantropska kultura, društvena inercija i nedostatak kritičkog mišljenja,** niska građanska pismenost, nedostatak sustavnog građanskog obrazovanja, nedovoljno obrazovanje u svim područjima

4. **Nema prave političke obveze od strane vlasti da se uključe u istinski dijalog s civilnim društvom;** Nepovjerenje prema OCD-ima u dijelu javne uprave; Erodირani sustav javnih konzultacija u procesu javnih politika; Nedovoljna otvorenost institucija za autohtone i autentične prijedloge OCD-a i građanskih inicijativa, posebno na lokalnoj razini

5. **Nestabilnost civilnog sektora** - nestabilnost financija, ljudskih resursa i tendencija ka pružanju usluga

6. **Nestabilnost medijskog sektora** - sve manji prostor istraživačkog novinarstva; tužbe kao oblik pritiska i cenzure

7. **Nizak stupanj obrazovanja organizacija civilnog društva u zagovaranju i nadzoru rada;** Nedostatak znanja o specifičnoj terminologiji i djelovanju lokalnih i regionalnih vlasti od strane OCD-a;

8. **Nedovoljno umrežavanje i međusobna povezanost OCD-a;** Oslabljeni kapaciteti OCDa i nedovoljno umrežavanje; Nedovoljna suradnja između „watchdog“ OCDa

9. **Nejednako razvijeni kapaciteti OCD-a;** Neodgovarajuće razvijeni kapaciteti OCDa na lokalnoj razini; Centralizacija OCDa - sve se događa u Zagrebu

10. **Demokratski politički sustav u Republici Hrvatskoj nije konsolidiran** - izgradnja demokratskih institucija je još uvijek u tijeku, paralelno s njihovim slabljenjem; nema mehanizama financiranja koji su bez političkog utjecaja.

11. **U civilnom društvu još uvijek prevladava odnos prema javnom sektoru koji se temelji na ovisnosti;** Nezavisnost OCDa i njihova uloga kontrole je dovedena u pitanje kada državne i lokalne vlasti financiraju OCD

Predložene aktivnosti civilnog društva (rezultati)

Umrežavanje za rebrandiranje organizacija civilnog društva - forumi OCDA za koordinaciju unutar sektora utemeljeni na transparentnosti i uključenosti, s fokusom na građane, jačanje umrežavanja u sektoru, pružanje uzajamne podrške i jačanje kapaciteta zagovaranja, identificiranje novih saveznika, posebno u institucijama ("neobični partneri").

Istraživanje - Mjerenje utjecaja, aktivnosti utemeljene na dokazima, analiza politika i zagovaranje, mapiranje i procjena potreba, studija o stanju sektora civilnog društva, istraživanje istraživačkih novinara.

Informacije, promicanje i zagovaranje - pametnije komunikacije, odnosi s javnošću, postavljanje programa, zagovaranje, građanski forumi - dijalog s građanima, medijska produkcija.

Građansko obrazovanje na svim razinama - suradnja sa školama i obrazovnim sustavom; obrazovanje, alati, osnaživanje; izgradnja kompetencija.

Učinak 2: Povećana podrška ljudskim pravima - skupina 2

Izazovi

1. **Rastući trend nacionalističkog i ultrakonzervativnog populizma** usmjeren na prava žena i branitelja ljudskih prava, uz ograničeno javno financiranje, nedovoljno razvijenu filantropiju za ljudska prava, regionalne razvojne asimetrije i sve neprijateljskije medije.

Dodatni izazovi identificirani tijekom grupnog rada:

2. **Sve više neprijateljski mediji** prema pitanjima ljudskih prava
3. **Neetičko izvješćivanje medija** i poticanje na diskriminaciju i mržnju i govor mržnje
4. **Izravni napadi na novinare i njihovo kritiziranje**, osobito na one koji prijavljuju diskriminaciju, kršenje ljudskih prava, prava manjina, korupciju
5. **Politička klima** je takva da ne podržava zaštitu ljudskih prava
6. **Neodgovarajuće prepoznavanje i sankcioniranje diskriminacije i govora mržnje**
7. **Financijska ovisnost o projektnom financiranju** i neredovitom financiranju OCDA, uz smanjenje sredstava za ljudska prava ili potpuni nedostatak tih organizacija
8. **Nedostatak obrazovanja za građanska i ljudska prava** u formalnom obrazovnom sustavu
9. **Ogromne regionalne razlike** u socijalnim i ekonomskim pravima za građane
10. **Društveni sustav ne prepoznaje potrebe i prava najugroženijih skupina**
11. **Sustavne promjene su spore i ne prepoznaju potrebe pojedinaca**
12. Ljudi koji rade u sustavu i pružaju (pravnu, psiho-socijalnu itd.) pomoć ranjivim skupinama su nedovoljno obrazovani u području ljudskih prava.
13. **Sustav besplatne pravne pomoći je neučinkovit**, ugrožene su najranjivije skupine
14. **Nedostatak diversifikacije izvora financiranja** za OCDe, ljudska prava
15. **Potrebno je identificirati diskriminaciju, kršenje ljudskih prava**, te identificirati tko su društvene skupine koje su u opasnosti i koje su njihove potrebe

16. Rodno uvjetovano nasilje nad ženama je u porastu
Predložene aktivnosti civilnog društva (rezultati)
Izravna podrška žrtvama kršenja ljudskih prava (psihosocijalna, pravna i humanitarna pomoć)
Umrežavanje na svim razinama (unutar i među sektorima) - lokalnim, regionalnim, nacionalnim za rebrandiranje organizacija civilnog društva za ljudska prava
Intra i međusektorsko umrežavanje i izgradnja koalicija na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.
Obrazovanje (unutar i međusektorsko) - specijalizirano
Istraživanje - procjene potreba, monitoring poduprt zajedničkim bazama podataka.
Prevenција kršenja ljudskih prava - obrazovanje, informacije s naglaskom na javni sektor.
Kampanje za medije i podizanje javne svijesti , koje imaju svrhu prikupljanja donacija
Lokalne filantropske akcije i izgradnja kapaciteta OCD-a za ljudska prava.
Preventivni rad s mladima - radionice, kampanje po mjeri.
Posebnu pozornost treba posvetiti ljudskim pravima žena i rodno uvjetovanom nasilju nad ženama

Učinak 3: O snažene ranjive skupine - skupina 3

Izazovi
<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljno razvijeno socijalno ugovaranje i osiguranje kvalitete socijalnih usluga usporedno s regionalnim razvojnim asimetrijama, što rezultira neadekvatnim i neujednačenim pružanjem socijalnih usluga ranjivim skupinama gdje se korisnici prvenstveno tretiraju kao pasivni korisnici umjesto aktivnih dionika. 2. Socijalna, ekonomska i politička marginalizacija mladih i njihovo isključivanje iz društveno progresivnog građanskog aktivizma, potaknuto nedostatkom sustavnog građanskog obrazovanja, negativnih demografskih trendova i uspona desničarskih populista usmjerenih prema mladima. <p>Dodatni izazovi identificirani tijekom grupnog rada:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Nedostatak kontinuiteta u financiranju programa i aktivnosti za mlade (pozivi se kreiraju u skladu s trenutnim političkim interesima) 4. Nedostatak svijesti državnih institucija i državnih službenika o potrebi suradnje s OCD-ima u vezi problema s kojima se suočavaju marginalizirane skupine 5. Nedostatak programa resocijalizacije i socijalne integracije za beskućnike 6. Široko rasprostranjeni stereotipi i predrasude prema Romima - suočeni su s velikim problemima zapošljavanja i stanovanja 7. Nedovoljan pristup socijalnim uslugama u ruralnim područjima 8. Nedovoljno razvijeni programi prevencije socijalnog uključivanja 9. Nedovoljne aktivnosti i financiranje OCD-a na lokalnoj razini 10. Nedostatak ljudskih resursa u OCD-ima zbog nedostatka sredstava koji bi omogućili dostatno zapošljavanje 11. Ponovna stigmatizacija ratnih veterana pogođenih PTSP-om; medijski napadi na veterane rata

tijekom izbornih razdoblja

12. **Nedostatak regulative o socijalnom poduzetništvu**

13. **Mladima se ne osiguravaju alati i poticajno okruženje da postanu društveno aktivni** - OECDi imaju problema pri stvaranju tih alata i konteksta

14. **Nedostatak jasne slike potreba lokalne zajednice** - nedostatak sustavnog mapiranja i procjene potreba ranjivih skupina

15. **Problem mobilnosti mladih** - regionalno uvjetovane, urbano-ruralne migracije

16. **Financiranje projekta, a ne programa** doprinosi stvaranju problema održivosti

17. **Nedovoljna izgradnja kapaciteta nastavnika i nastavnog osoblja za suočavanje s izazovima integracije ranjivih skupina**

18. **Nedostatak financijske i institucionalne podrške za interkulturalne programe** (obrazovanje, kultura)

19. **EU fondovi i programi usmjereni na radikalizaciju mladih** ne prepoznaju situaciju u Hrvatskoj

Predložene aktivnosti civilnog društva (rezultati)

Istraživanje - procjene potreba / mapiranje za svaku od postojećih ranjivih skupina i razvoj programa prema specifičnim potrebama ranjivih skupina

Razvoj socijalnih usluga u programskom i geografskom području gdje su potrebne

Razvoj društveno odgovornog poslovanja kojim se jača održivost sustava za ranjive skupine

Razvoj i provedba obrazovnih programa usmjerenih na integraciju ranjivih skupina

Jačanje ranjivih skupina kroz izgradnju kompetencija i zapošljavanje s naglaskom na socijalno poduzetništvo (obrazovanje, podrška, edukacija asistenata, rad s poslodavcima, pronalaženje poslova za ranjive skupine, socijalno i individualno mentorstvo)

Osvještavanje javnosti o potrebama i problemima ranjivih skupina kroz kampanje

Oснаživanje lokalnih organizacija koje su bliske korisniku

Psihološko osnaživanje ranjivih skupina

Uključivanje ranjivih skupina na tržište rada uz sveobuhvatnu podršku

Umrežavanje različitih dionika s ciljem osnaživanja ranjivih skupina,

Kampanje zagovaranja s ciljem promjene javnih politika za zapošljavanje ranjivih skupina

Učinak 4: Povećan angažman građana u zaštiti okoliša / klimatskim promjenama - skupina 4

Izazovi

1. **Nedostatni i neuravnoteženi kapaciteti OCD-a za mobilizaciju zajednica** zbog ograničenog javnog financiranja organizacija za zaštitu okoliša i socijalne inovacije, regionalne razvojne asimetrije i kroničnog nedostatka političkog fokusa na klimatske akcije i održivi razvoj.

Dodatni izazovi identificirani tijekom grupnog rada:

2. **Nedovoljno obrazovani i informirani građani** o aktualnim pitanjima vezanim za okoliš i klimatske promjene, nedostatak građanske hrabrosti za aktivizam i javni rad

3. **Tromost javne uprave; nezainteresiranost i neznanje donositelja odluka;** nedostatak suradnje / dijaloga između Ministarstva zaštite okoliša i energetike i ekoloških OCDe; niska podrška javnosti za promjenu politike u području klimatskih promjena (nasuprot deklarativnoj podršci)
4. **Nezainteresiranost medija;** otežan pristup medijima
5. **Financijska nestabilnost malih OCD-a iz područja okoliša;** negativna selekcija (zaposlenika) zbog financijske nestabilnosti; uspješan angažman zastupanja rezultira teškim budućim zapošljavanjem
6. **Pristup pravosuđu u pitanjima okoliša je problematičan** i skup za OCDe (nedostatak odvjetnika i sudaca s ekspertizom u ovoj temi)
7. **Nedovoljna (financijska) podrška i programi** koji omogućuju suradnju među OCDima / zajedničkim pozicijama
8. **Rizik regionalne jednakosti** dovodi do "lažnih OCD", potaknutih mogućnostima financiranja, one često nisu istinske organizacije civilnog društva, MOGO, GONGO
9. **Mali broj odgovarajućih organizacija civilnog društva na lokalnoj razini.**

Predložene aktivnosti civilnog društva (rezultati)

Umrežavanje OCD-a iz okoliša

Zajedničke aktivnosti (nacionalne kampanje, ad-hoc inicijative)

(Zajedničko) zastupanje (o propisima, strategijama, studijama o okolišu)

Iskusni / stručni pravni stručnjaci zaposleni u OCDima - sudska praksa

Umrežavanje pravnih savjetnika / odvjetnika iz OCDe; zajednički rad; obrazovanje sudaca i odvjetnika

Promicanje dobre prakse zaštite okoliša

Izravan rad s građanima

Podrška građanskim inicijativama

Učinak 5: Povećan kapacitet i održivost civilnog društva (organizacija i sektora)

Velike i srednje organizacije civilnog društva - 4 skupine

Izazovi

1. **Nedovoljna uključenost OCD-a u zajednicu** potaknuta nedovoljno razvijenom lokalnom filantropijom i slabim odnosima OCD-a s poslovnim sektorom, što je rezultiralo prevelikom ovisnošću OCD-a o javnom financiranju, nedovoljnim ljudskim resursima i podršci zajednice.

Potreba za organizacijskim kapacitetima (Sažetak iz sve 4 skupine, potrebe su bile slične)

- Prijenos specifičnih znanja i prijenos kompetencija i iskustava: u tijeku je promjena generacije, akademija za voditelje organizacija civilnog društva
- Obrazovanje prilagođeno specifičnim potrebama organizacija, tj. Obrazovanje o tome kako koristiti društvene mreže s ciljem podizanja vidljivosti organizacije.
- Razvoj strategija prikupljanja sredstava za OCDe, diversifikacija financiranja
- Razvoj financijskog mehanizma potpore infrastrukturnim ulaganjima u civilni sektor
- Interne i eksterne komunikacijske strategije

- Digitalizacija rada i poslovnih procesa
- Kapaciteti za filantropiju: financijska i nefinancijska filantropija;
- Specijalizacija ljudskih resursa (marketing, zagovaranje, psihosocijalna pomoć)
- Razvoj i priprema projekta: pripremni partnerski sastanci
- Mjerenje društvenog utjecaja
- Podrška jačanju umrežavanja organizacija civilnog društva
- Zakon o radu u organizacijama civilnog društva: radni standardi i radno pravo
- Decentralizacija financiranja i resursa
- Infrastruktura
- Uspostava standarda kvalitete za organizacije civilnog društva
- Jačanje kapaciteta za izravan rad s korisnicima.
- Podrška razvoju socijalnog poduzetništva.
- Međusektorska suradnja u svrhu razvoja inovativnih rješenja, promatranja i usvajanja primjera dobre prakse.
- Manje administrativnih obveza tijekom provedbe i izvješćivanja projekata/programa

Zahtjevi za podršku FO (aktivnosti CB)

- Financijska podrška za učenje i organizacijski razvoj
- Poticanje partnerstva za razvoj fonda za infrastrukturu civilnog društva
- Sredstva za razvoj mreže koja će omogućiti angažiranje stručnjaka i kontinuiranu koordinaciju
- Akademija voditelja organizacija civilnog društva (lideri u nastajanju)
- Razmjena iskustava među vršnjacima; obrazovanje i vršnjačka podrška u razvoju filantropije i diversifikaciji financiranja
- Specijalizirano obrazovanje - vanjska i interna komunikacija, razvoj politike, prevencija izgaranja, upravljanje i administracija, digitalne komunikacije, prikupljanje sredstava, socijalno poduzetništvo, osiguranje kvalitete, strateške parnice itd.
- Izravna podrška za digitalizaciju: nova baza podataka i programiranje, prilagodba postojećih softverskih rješenja specifičnim potrebama OCDA
- Edukacija o digitalnoj pismenosti - treninzi, tečajevi, mentorstvo
- Razvoj Banke resursa (ljudske, materijalne)
- Podrška mjerenju socijalnog utjecaja - obrazovanje, razmjena vršnjaka, vršnjačka podrška, mentorstvo, metodologija
- Regionalne središnje točke za specifična pitanja ljudskih prava i izgradnju kompetencija
- Nadzor i specijalizirano obrazovanje (npr. antidiskriminacija) kao podrška izravnom psihosocijalnom radu s korisnicima, podrška i mentorska podrška projektima izravne pomoći
- Razumni administrativni zahtjevi i postupci

ZAPAŽANJA I KOMENTARI

Kao opći zaključak, konzultacije s dionicima pružile su korisne informacije o izazovima, preprekama i uočenim potrebama i mogućim intervencijama (rješenjima). Rasprava je bila vrlo fokusirana, produktivna i inspirativna za sve sudionike. Postojala je dobra dimenzija inovacija o mogućim rješenjima i zahtjevima podrške za FO. Rasprave su produbile razumijevanje izazova kojima se FO treba pozabaviti, te u dobroj mjeri potvrdili već definirana ograničenja. Iako nije bilo rasprave o financijama, OCD su izrazile zabrinutost zbog neredovitosti svih izvora financiranja i smanjenja javnog financiranja, što izravno utječe na održivost organizacija civilnog društva. 36 polaznika je ispunilo evaluacijski obrazac koji je općenito pokazao veliko zadovoljstvo cijelim procesom i rezultatima.

81% sudionika smatralo je da imaju priliku doprinijeti i podijeliti svoje mišljenje te da imaju osjećaj da ih se čuje i da se njihovo mišljenje uzima u obzir. Samo 8% sudionika ocijenilo je da nema dovoljno vremena i mogućnosti da sasluša sve sudionike i detaljno obradi sve teme. Ostali sudionici ocijenili su da je to slučaj s njima (složili su se ili su se u potpunosti složili da imaju vremena i mogućnosti). Što se tiče radionice, sudionici su istaknuli da bi trebalo biti više sužavanja tema, više vremena općenito i jutarnje sesije.

Opći komentari sudionika bili su vrlo pozitivni pohvaljeni su moderatori, dubina diskusija, razmjena iskustava, logistika i upravljanje vremenom. Preporučili su još jedan krug konzultacija nakon razdoblja programiranja.

SLJEDEĆI KORACI

Svi sudionici će dobiti izvješće sa savjetovanja. Upravitelj Fonda i FMO (Ured za financijski mehanizam) nastavit će raditi na konceptu i integrirati podatke prikupljene tijekom programskog razdoblja. Nakon potpisivanja sporazuma o provedbi programa, program će biti službeno pokrenut početkom 2020. godine.